

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА

СУМАЛО НАЗАРІЙ МИХАЙЛОВИЧ

УДК 342.9:343.352(477)

**ДІЯЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ:
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук**

Київ – 2025

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Науково-дослідному інституті публічного права

Науковий керівник:

доктор юридичних наук, доцент

Тернушак Михайло Михайлович,

Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет»,
професор кафедри адміністративного, фінансового, інформаційного права

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор

Оксінь Віталій Юрійович,

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»,
професор кафедри публічного управління, адміністрування та права

кандидат юридичних наук, доцент

Дубова Катерина Олександрівна,

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,
завідувач кафедри морського та господарського права
факультету Морського права

Захист відбудеться «27» грудня 2025 р. о 9⁰⁰ на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.503.01 у Науково-дослідному інституті публічного права за адресою: 03037, м. Київ, просп. Повітряних Сил, 31

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Науково-дослідного інституту публічного права за адресою: 03035, м. Київ, вул. Георгія Кірпи, 2А

Автореферат розісланий «25» листопада 2025 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Ксенія КУРКОВА

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Реформування державного механізму та конституційних інституцій є ключовим завданням для України в контексті імплементації європейських стандартів. Одним із найбільших викликів на шляху демократизації та утвердження верховенства права залишається корупція – соціальне явище, яке суттєво гальмує розвиток держави та її економічне процвітання. Корупція створює кризові умови у багатьох сферах суспільного життя, зокрема у політиці, економіці, державному управлінні та правовій системі. Вона виступає перешкодою для сталого розвитку суспільства та реалізації реформ, спрямованих на підвищення добробуту громадян.

В сучасних умовах, коли Україна активно впроваджує європейські цінності, проблема корупції набуває особливого значення. Її існування не лише негативно впливає на внутрішнє управління державою, але й ускладнює міжнародну співпрацю, знижує довіру до державних інституцій та перешкоджає залученню іноземних інвестицій. Боротьба з корупцією потребує комплексного підходу, що включає глибоке наукове дослідження цього явища, аналіз його причин та наслідків, а також розробку ефективних механізмів запобігання.

Особливу роль у протидії корупції відіграють суб'єкти запобігання корупції, які, зокрема, діють у межах адміністративно-правового регулювання. Законодавство України передбачає багаторівневу систему органів та інституцій, які відповідають за реалізацію антикорупційних заходів. Їхня діяльність повинна базуватися на принципах законності, прозорості, підзвітності та незалежності, що є основою ефективної антикорупційної політики.

Адміністративно-правова характеристика діяльності суб'єктів запобігання корупції передбачає всебічний аналіз їхніх повноважень, взаємодії між собою та з іншими інституціями, а також оцінку ефективності реалізації антикорупційної політики. Важливим аспектом дослідження є вивчення законодавчих засад функціонування цих органів, їхньої організаційної структури та ролі в забезпеченні демократичних перетворень в Україні. Відтак, комплексний аналіз адміністративно-правових аспектів діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні є важливим кроком до створення ефективної антикорупційної політики. Це дослідження спрямоване на розробку рекомендацій для вдосконалення законодавства та практики запобігання корупції з метою забезпечення сталого розвитку держави та її інтеграції до європейського правового простору, що й визначає його актуальність.

Зв'язок теми дисертації із сучасними дослідженнями. Наукове дослідження проблематики адміністративно-правового регулювання антикорупційної діяльності є актуальним та необхідним для формування стратегічного підходу до боротьби з корупцією. У своїй роботі автор спирається на праці провідних українських учених, серед яких В.Б. Авер'янов, О.Ф. Андрійко, Н.О. Армаш, О.М. Бандурка, Д.О. Беззубов, А.І. Берлач, Н.А. Берлач, Ю.П. Битяк, В.Т. Білоус, Н.П. Бортник, М.Ю. Віхляєв,

В.Д. Гвоздецький, Є.А. Гетьман, О.В. Джафарова, О.Ю. Дрозд, Н. В. Добрянська, О.Ю. Дубинський, К.О. Дубова, Є.В. Дуліба, В.О. Заросило, М.В. Ковалів, Т.О. Коломоєць, В.К. Колпаков, В.І. Курило, К.М. Куркова, Ю.В. Ломжець, Г.Ю. Лук'янова, Л.І. Луценко-Миськів, А.А. Манжула, В.Ю. Оксін, С.В. Петков, Є.Ю. Соболев, Л.В. Сорока, М.М. Тернушак, Н.П. Христинченко, Р.В. Шаповал, С.О. Шатрава, К.В. Шкарупа, І.М. Шопіна та інші. Їхні ідеї стали основою для аналізу існуючих проблем та розробки пропозицій щодо вдосконалення системи запобігання корупції.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана у відповідності до сучасних вимог законодавства України та міжнародних стандартів, спрямованих на забезпечення ефективного функціонування механізмів протидії корупції. Зокрема, дослідження відповідає положенням Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII, що встановлює основні засади державної антикорупційної політики, а також сприяє імплементації норм Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до норм законодавства Європейського Союзу, затвердженої Законом України від 18 березня 2004 року № 1629-IV. У рамках дисертації враховано стратегічні напрямки, визначені Засадами державної антикорупційної політики на 2021–2025 роки, затвердженими Законом України від 20 червня 2022 року № 2322-IX, що мають на меті формування дієвої системи запобігання корупційним проявам у всіх сферах суспільного життя. Дослідження проведено відповідно до положень Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 4 березня 2023 року № 220, яка передбачає системний підхід до запобігання та протидії корупції на всіх рівнях державного управління.

Дисертацію виконано в межах реалізації плану науково-дослідної роботи Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0120U105390).

Мета і завдання дослідження. *Мета* роботи полягає у комплексній адміністративно-правовій характеристиці діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні, визначення їхніх основних завдань та повноважень, а також виявлення проблемних питань, що виникають у процесі їхньої діяльності, що дозволить сформулювати рекомендації стосовно вдосконалення правового регулювання та підвищення ефективності роботи антикорупційних органів.

Реалізація окресленої мети зумовила необхідність вирішення таких *завдань*:

- розкрити методологічні основи та науковий аналіз адміністративно-правової діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні;
- визначити детермінанти корупції у перехідному українському суспільстві та тенденції корупційних проявів в контексті глобалізації;
- з'ясувати сутність запобігання корупції як сфери правоохорони;
- подати загальнотеоретичну характеристику системи запобігання корупції в Україні;
- репрезентувати адміністративно-правову характеристику діяльності

Національного агентства з питань запобігання корупції як органу, що реалізує державну антикорупційну політику;

- визначити правоохоронні органи України, покликані запобігати корупції в загальнодержавній антикорупційній системі;

- визначити роль та функції Вищого антикорупційного суду в системі правосуддя України;

- висвітлити досвід зарубіжних країн щодо формування системи суб'єктів запобігання корупції та забезпечення їх ефективної діяльності;

- обґрунтувати доцільність удосконалення нормативно-правової основи діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні в контексті врахування кращих міжнародних практик.

Об'єктом дослідження є сфера суспільних відносин, що формуються у процесі діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні.

Предмет дослідження – адміністративно-правова характеристика діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні.

Методи дослідження. Для здійснення всебічного наукового аналізу визначеної проблеми використано комплекс методів, підходів і принципів дослідження правових явищ, що забезпечують об'єктивність у вивченні обраного предмета. Зокрема, для обґрунтування методологічної бази та аналізу адміністративно-правової діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні застосовано *діалектичний, герменевтичний і історико-правовий* методи (підрозділ 1.1). Аналіз детермінант корупції в умовах перехідного українського суспільства та її проявів у контексті глобалізації проведено за допомогою методів *логічного аналізу і синтезу* (підрозділ 1.2). *Індуктивний і дедуктивний* методи дозволили розкрити сутність запобігання корупції як напряду правоохоронної діяльності (підрозділ 1.3). Для теоретичного опису системи запобігання корупції в Україні використано *синергетичний і системно-структурний* підходи (підрозділ 2.1).

Адміністративно-правова характеристика діяльності НАЗК як органу, що реалізує державну антикорупційну політику, побудована із застосуванням *формально-логічного* методу та принципів комплексності, плюралізму й гуманізму, що забезпечують системність дослідження (підрозділ 2.2). Аналіз діяльності правоохоронних органів України в межах загальнодержавної антикорупційної системи, а також визначення ролі та функцій Вищого антикорупційного суду здійснено із залученням *системно-функціонального, соціологічного й статистичного* методів (підрозділи 2.3, 2.4).

Порівняльно-правовий метод дозволив встановити особливості правового регулювання антикорупційної діяльності в Україні у співвідношенні з іншими країнами, що стало підґрунтям для розробки ефективних механізмів адаптації міжнародного досвіду до національного законодавства (підрозділи 3.1, 3.2). Крім того, для формулювання пропозицій щодо вдосконалення нормативно-правової бази діяльності суб'єктів запобігання корупції з урахуванням найкращих міжнародних практик застосовано *догматичний* метод (підрозділ 3.2).

Наукова новизна отриманих результатів визначається тим, що дисертація є однією з небагатьох у вітчизняній науковій літературі комплексних досліджень,

у якому на рівні кандидатської дисертації концептуалізуються сучасні адміністративно-правові та прикладні перспективи розвитку правового регулювання у сфері діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні. Основні результати дослідження, що становлять наукову новизну та практичне значення, полягають у такому:

вперше:

– проведено ґрунтовний аналіз основних теоретико-методологічних підходів до визначення сутності діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні, що здійснюється в межах правової системи держави та орієнтована на забезпечення ефективного функціонування механізмів протидії корупційним проявам. Умотивовано висновок про те, що ефективність діяльності суб'єктів запобігання корупції залежить від узгодженості їхніх дій, нормативного забезпечення, чіткого розподілу повноважень та обов'язків між органами, а також від запровадження механізмів моніторингу, оцінки результативності та відповідальності;

– доведено, що ефективна боротьба з корупцією можлива лише за умови системного підходу, який охоплює всі ключові аспекти суспільного життя: правові, організаційні, соціальні та економічні. Правові заходи мають бути спрямовані на вдосконалення антикорупційного законодавства, забезпечення його відповідності міжнародним стандартам та забезпечення невідворотності покарання за корупційні правопорушення. Організаційні аспекти передбачають створення незалежних антикорупційних органів, здатних ефективно виконувати свої функції, а також впровадження прозорих процедур у діяльність державних установ. Соціальний компонент включає формування у громадян нульової толерантності до корупції через просвітницьку діяльність, підвищення рівня правової культури та стимулювання активної громадянської позиції. Економічний аспект передбачає зменшення стимулів до корупції шляхом створення конкурентного середовища, забезпечення прозорості у фінансових процесах та підвищення рівня добробуту населення;

– розкрито сутність запобігання корупції як сфери правоохорони через розроблення та впровадження механізмів, спрямованих на виявлення, попередження та усунення корупційних ризиків у діяльності органів державної влади, місцевого самоврядування, а також інших суб'єктів публічного права. Обґрунтовано, що це досягається через нормативно-правове регулювання, ефективну роботу антикорупційних органів, підвищення прозорості управлінських процесів та формування антикорупційної культури серед населення, а також усередині антикорупційних органів. Доведено, що особлива роль у цьому процесі належить взаємодії між державними структурами та громадянським суспільством, що сприяє підвищенню довіри до системи правоохорони та забезпеченню реалізації принципу верховенства права;

– умотивовано, що протидія корупції в оборонній сфері є необхідною умовою забезпечення національної безпеки та обороноздатності держави, оскільки корупційні прояви в цій галузі мають системний характер і значно послаблюють ефективність функціонування оборонних інституцій. Зокрема, незаконне привласнення бюджетних коштів, нецільове використання

матеріальних ресурсів, маніпуляції під час проведення тендерних процедур на закупівлю військової техніки та обладнання, а також зловживання службовим становищем посадовими особами створюють значну загрозу для здатності держави оперативно реагувати на зовнішні та внутрішні виклики. Крім того, такі дії підривають довіру громадян до державних органів, що негативно впливає на суспільну підтримку оборонної політики;

удосконалено:

– класифікацію суб'єктів запобігання корупції, на основі аналізу їхніх функцій, повноважень та взаємодії в контексті реалізації антикорупційної політики. Згідно з цим запропоновано такі класифікаційні критерії: за рівнем компетенції (центральні, регіональні, місцеві органи), за характером повноважень (нормотворчі, контрольні, правоохоронні, освітні), за функціональним призначенням (профілактичні, реактивні, координаційні), а також за формою організаційної структури (державні органи, громадські організації, міжнародні інституції), що дозволяє чіткіше визначити роль кожного суб'єкта у системі запобігання та протидії корупції, забезпечити ефективну координацію їхньої діяльності та сприяти підвищенню результативності антикорупційної політики загалом;

– підходи до визначення сучасних викликів, пов'язаних із недостатнім рівнем фінансування, кадрового забезпечення та суспільної довіри до антикорупційних інституцій, що ускладнює реалізацію їхніх завдань;

– вчення про загальнотеоретичну характеристику системи запобігання корупції в Україні, шляхом доповнення концептуального апарату, який охоплює визначення ключових понять, таких як «антикорупційна політика», «система запобігання корупції» та «превентивні заходи». Зокрема, розроблено структурно-функціональну модель системи запобігання корупції, яка враховує специфіку правового регулювання, інституційної взаємодії та суспільного контролю. Визначено основні принципи ефективного функціонування антикорупційних механізмів, включаючи прозорість, підзвітність, неупередженість і правову визначеність;

набули подальшого розвитку:

– з'ясування ролі спеціалізованих органів, які є ключовими елементами інституційної структури боротьби з корупцією;

– вчення про правовий механізм запобігання корупції через гармонізацію національного законодавства з міжнародними стандартами та позитивним досвідом зарубіжних країн;

– визначення ролі та функцій Вищого антикорупційного суду в системі правосуддя України та в системі антикорупційних органів через розгляд його правоохоронної спрямованості, специфіки юрисдикції, взаємодії з іншими правоохоронними органами, у контексті дотримання принципів незалежності суду, прозорості його діяльності та забезпечення справедливого судового розгляду, що відповідає міжнародним стандартам;

– вирішення питань щодо удосконалення законодавчої бази, зокрема, стосовно посилення інституційної спроможності антикорупційних органів через впровадження сучасних інформаційно-аналітичних технологій,

підвищення кваліфікації персоналу та забезпечення прозорості їхньої діяльності.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження виконане автором самостійно. Усі узагальнення, рекомендації та висновки, отримані в процесі дослідження, є результатом особистих інтерпретацій або авторських міркувань. У співпраці з іншими науковцями опубліковано п'ять наукових праць (дві статті в закордонних наукових періодичних виданнях, один розділ у колективній монографії та дві тези доповідей на конференціях), які відображають результати дисертаційного дослідження. Зокрема, наукова публікація «Корупція та лобіювання: аспекти розмежування» (видання – Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична) базується на авторському аналізі співвідношення понять «корупція» та «лобіювання»; стаття «Administrative and Legal principles for the application of State policy in the field of economic security» (видання – Cuestiones Políticas) представляє авторське бачення впливу корупції на економічну безпеку держави; у розділі колективної монографії «Детермінанти корупції як негативного соціального явища» (видавництво – Львів: Галич-Прес) автор визначає ключові чинники, які сприяють поширенню корупції в сучасному суспільстві; у тезах доповідей «Запобігання корупції в Україні – шлях до європейської спільноти» та «Корупція як чинник руйнування соціально-економічної сфери України» представлено авторське бачення міжнародного досвіду запобігання корупції та можливості його адаптації в Україні. Усі інші публікації виконані та опубліковані автором без співавторства.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що вони становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес, а саме використовуються та можуть бути використані у:

– *науково-дослідній сфері* – для подальшого подолання проблемних вимірів діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні нормами адміністративного права (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права);

– *правотворчій діяльності* – для удосконалення чинного законодавства України, зокрема, що регламентує діяльність суб'єктів запобігання корупції в Україні;

– *освітньому процесі* – під час організації освітньої діяльності та викладання навчальних дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративне судочинство», «Фінансове право», «Антикорупційна діяльність», а також для підготовки методичних розробок, навчальних посібників, підручників з вказаних дисциплін (довідка про використання результатів дисертаційного дослідження у викладанні навчальних дисциплін у діяльність Навчально-наукового інституту права ім. князя Володимира Великого МАУП).

Апробація матеріалів дисертації. Підсумки дослідження проблеми загалом, окремі її аспекти, одержані узагальнення та висновки було оприлюднено на науково-практичних конференціях, круглих столах, зокрема «Захист прав і свобод людини та громадянина в умовах формування правової держави» (м. Львів, 20 травня 2023 року); «Правова парадигма відновлення України: проблеми та перспективи» (м. Київ, 23 лютого 2024 року); «Адміністративне і

фінансове законодавство як інструмент правового забезпечення діяльності органів виконавчої влади в умовах воєнного стану» (м. Київ, 20 грудня 2024 року); «Актуальні проблеми науки та практики у світлі євроінтеграційних процесів» (м. Львів, 23 травня 2025 року).

Структура та обсяг дисертації. Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел, та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 215 сторінок. Список використаних джерел містить 206 найменувань на 23 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** дисертаційного дослідження обґрунтовано актуальність обраної тематики, визначено зв'язок роботи з відповідними науковими програмами та планами, окреслено об'єкт, предмет, мету й основні завдання дослідження. Окрему увагу приділено характеристиці методологічної бази роботи, її науковій новизні та практичному значенню. Також подано інформацію щодо апробації теоретичних положень дослідження, описано структуру та обсяг роботи.

Розділ 1 «Теоретико-методологічне підґрунтя дослідження діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні в адміністративно-правовому вимірі» складається з трьох підрозділів, у яких подані методологічні основи та науковий аналіз адміністративно-правової діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні, проаналізовано детермінанти корупції у перехідному українському суспільстві та тенденції корупційних проявів в контексті глобалізації, а також з'ясовано сутність запобігання корупції як сфери правоохорони.

У *підрозділі 1.1 «Методологічні основи та науковий аналіз адміністративно-правової діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні»* розкрито вихідні методологічні засади дослідження вказаної проблематики, які базуються на поєднанні кількох підходів. По-перше, це системний підхід, який дозволяє розглядати антикорупційну діяльність як цілісну систему, що включає різноманітні елементи та взаємозв'язки між ними. По-друге, застосування порівняльного методу дає змогу виявити ефективні практики інших країн у сфері запобігання корупції та адаптувати їх до українських реалій. По-третє, використання історико-правового методу допомагає зрозуміти еволюцію антикорупційного законодавства в Україні та визначити основні тенденції його розвитку. Окрім того, методологічні основи дослідження адміністративно-правової діяльності у сфері запобігання корупції передбачають використання міждисциплінарного підходу, що поєднує правові, соціологічні, економічні та політичні аспекти. Це дозволяє всебічно оцінити ефективність існуючих механізмів та розробити рекомендації щодо їх удосконалення.

Водночас вказано, що наукова розробленість теми запобігання корупції в Україні має значний потенціал для подальшого розвитку, хоча на сьогодні існує чимало праць, присвячених аналізу правових механізмів протидії корупції, однак систематизація та узагальнення цих досліджень все ще потребують уваги.

Зокрема, важливо визначити роль та функції ключових суб'єктів у цій сфері, таких як Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК), Національне антикорупційне бюро України (НАБУ) та інші органи виконавчої влади.

У підрозділі 1.2 *«Детермінанти корупції у перехідному українському суспільстві та тенденції корупційних проявів в контексті глобалізації»* зазначено, що корупція є однією з ключових проблем, що перешкоджає сталому розвитку суспільства, підриває довіру до державних інституцій та створює значні перешкоди для економічного зростання. У перехідних суспільствах, таких як Україна, корупція набуває особливих форм і масштабів, що зумовлено специфікою соціально-економічних змін та історичними передумовами.

З-поміж основних детермінант виділено: історичні та соціокультурні передумови; недосконалість правової системи; економічні чинники; політична нестабільність; недостатній громадський контроль через нерозвиненість громадянського суспільства; інституційна слабкість; відсутність ефективних механізмів притягнення до відповідальності; недостатнє фінансування правоохоронних органів і їх залежність від політичного впливу.

Встановлено, що хоча глобалізація відкрила нові можливості для міжнародної співпраці у боротьбі з корупцією, але одночасно створила нові виклики. У випадку України ці тенденції проявляються у таких аспектах як: транснаціональна корупція (незаконне виведення капіталів за кордон, відмивання грошей через офшорні юрисдикції, участь міжнародних компаній у корупційних угодах із місцевими чиновниками тощо); вплив міжнародних організацій (шляхом постановки жорстких вимог щодо прозорості та боротьби з корупцією як умови надання фінансової допомоги, що стимулює проведення антикорупційних реформ, але водночас створює ризики формального виконання вимог без реальних змін); цифровізації та нові технології (сприяє поширенню цифрових технологій, які можуть використовуватись і для протидії корупції, наприклад, електронне врядування, і для її поширення – кіберзлочинність, криптовалюта для приховування незаконних доходів); поширення міжнародних стандартів (відбувається поступова імплементація міжнародних антикорупційних стандартів, проте не завжди досягається ефективність цих заходів в силу відсутності політичної волі та здатності держави забезпечити їх виконання); громадянська активність і глобальні рухи (сприяють розвитку міжнародних антикорупційних рухів та ініціатив, таких як Transparency International, відбувається активна включеність українського громадянського суспільства).

У підрозділі 1.3 *«Сутність запобігання корупції як сфери правоохорони»* аргументовано, що запобігання корупції є одним із ключових напрямків діяльності правоохоронних органів, який потребує комплексного підходу та ефективної взаємодії всіх зацікавлених сторін.

Доведено, що сутність запобігання корупції як важливого елемента правоохоронної діяльності визначається через створення та реалізацію механізмів, спрямованих на виявлення, мінімізацію та усунення корупційних ризиків у функціонуванні органів державної влади, місцевого самоврядування та

інших суб'єктів публічного права. Ефективність цього процесу забезпечується за допомогою нормативно-правового регулювання, діяльності спеціалізованих антикорупційних органів, підвищення прозорості управлінських процедур та формування стійкої антикорупційної культури і серед громадян, і в середовищі самих правоохоронних структур. Особливе значення надається налагодженню конструктивної співпраці між державними інституціями та громадянським суспільством, що є важливим чинником у зміцненні довіри до правоохоронної системи та забезпеченні дотримання основоположних принципів.

Підкреслено особливу гостроту питання протидії корупції у зв'язку з введенням воєнного стану в Україні та суттєвою проблемою корупції в оборонній сфері, яка має критичний вплив на національну безпеку та обороноздатність держави. У цьому контексті правоохоронна система відіграє ключову роль у виявленні, розслідуванні та притягненні до відповідальності осіб, причетних до корупційних правопорушень. Особливого значення набуває забезпечення прозорості державних закупівель військової техніки, обладнання та послуг, що є важливими для функціонування Збройних Сил України.

Розділ 2 «Адміністративно-правова оцінка діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні крізь призму їх ефективності» складається з чотирьох підрозділів, у яких подано загальнотеоретичну характеристику системи запобігання корупції в Україні, репрезентовано адміністративно-правову характеристику діяльності НАЗК як органу, що реалізує державну антикорупційну політику, здійснено аналіз правоохоронних органів України, що покликані запобігати корупції в загальнодержавній системі, а також визначено роль та функції Вищого антикорупційного суду в системі правосуддя та в системі антикорупційних органів України.

Підрозділ 2.1 «Загальнотеоретична характеристика системи запобігання корупції в Україні» присвячено характеристиці системи запобігання корупції в Україні, що є важливим елементом державної політики, спрямованої на забезпечення верховенства права та сталого розвитку суспільства. Стверджується, що система запобігання корупції в Україні – це комплекс правових, організаційних, інституційних та інших заходів, спрямованих на мінімізацію корупційних ризиків, усунення передумов для корупційної діяльності та забезпечення належного функціонування органів державної влади і місцевого самоврядування. Вона є складовою загальної антикорупційної політики держави, яка охоплює також заходи з виявлення, розслідування та притягнення до відповідальності за корупційні правопорушення.

З'ясовано, що система запобігання корупції включає такі складові: 1) нормативно-правову базу, до якої входять Конституція України, міжнародні договори, ратифіковані Україною, спеціалізоване законодавство, а також підзаконні акти, які деталізують порядок реалізації антикорупційних заходів; 2) інституційний механізм, до якого входить низка спеціалізованих органів, які відповідають за реалізацію антикорупційної політики, та мають визначені повноваження і функції; 3) запобіжні механізми, до яких належать заходи щодо запобігання конфлікту інтересів, фінансовий контроль за доходами і витратами посадових осіб, обмеження щодо сумісництва та суміщення посад, регулювання

подарунків, захист викривачів корупції тощо; 4) громадський контроль, що реалізується через інститути громадянського суспільства і відіграє важливу роль у запобіганні корупції, здійснюючи моніторинг діяльності органів влади, висвітлюючи випадки корупції та сприяючи формуванню антикорупційної культури; 5) міжнародну співпрацю, що відбувається на рівні держави та міжнародних організацій у сфері боротьби з корупцією, таких як GRECO (Група держав проти корупції), ООН, Європейський Союз та Світовий банк, і сприяє впровадженню найкращих міжнародних практик у національну систему.

У підрозділі 2.2 *«Адміністративно-правова характеристика діяльності Національного агентства з питань запобігання корупції як органу, що реалізує державну антикорупційну політику»* досліджено повноваження та функції Національного агентства з питань запобігання корупції, яке відіграє важливу роль у системі державного управління України як орган, що реалізує державну антикорупційну політику. Його адміністративно-правова характеристика свідчить про високий рівень відповідальності та широке коло повноважень у сфері запобігання і протидії корупції.

Встановлено, що діяльність НАЗК базується на адміністративно-правових механізмах, які забезпечують реалізацію його функцій. До таких механізмів належать: адміністративний контроль за дотриманням антикорупційного законодавства шляхом проведення перевірок, аналізу документів та моніторингу; притягнення до відповідальності через реалізацію права складати адміністративні протоколи та передавати матеріали до правоохоронних органів для подальшого розслідування; взаємодія з іншими органами, що діють у площині антикорупційної діяльності; інформаційна відкритість, що виступає важливим елементом діяльності НАЗК для забезпечення доступу громадськості до інформації про результати його роботи через офіційний веб-сайт та публічні звіти.

Акцентовано увагу на тому, що для досягнення максимальної ефективності необхідним є подальше вдосконалення нормативної бази, підвищення технічної спроможності та забезпечення незалежності агентства від будь-якого зовнішнього впливу. Лише за таких умов НАЗК зможе повною мірою виконувати свою місію – сприяти створенню суспільства з високими стандартами доброчесності та прозорості.

У підрозділі 2.3 *«Правоохоронні органи України, що покликані запобігати корупції в загальнодержавній антикорупційній системі»* констатовано, що ефективність боротьби з корупцією залежить від скоординованої роботи всіх органів антикорупційної системи, зокрема тих, що відносяться до правоохоронних. У контексті досліджуваного питання до них передусім, віднесено Національне антикорупційне бюро України (НАБУ), Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру (САП), Державне бюро розслідувань (ДБР), Національну поліцію (НП), що утворюють комплексну структуру, де кожен орган виконує свою чітко визначену роль. З-поміж принципів їх спільної діяльності виділено: незалежність (кожен орган має незалежний статус для уникнення впливу з боку інших гілок влади); підзвітність (органи зобов'язані звітувати перед суспільством про свою діяльність, що сприяє підвищенню

прозорості); спеціалізація (розподіл функцій між органами дозволяє кожному з них зосередитися на конкретних аспектах боротьби з корупцією).

Наголошено на тому, що попри прогрес у створенні правоохоронної антикорупційної інфраструктури, все ще існують виклики у функціонуванні цих органів, що пов'язані з політичним тиском з боку політиків або інших зацікавлених осіб, обмеженість ресурсів, що може перешкоджати ефективній роботі антикорупційних правоохоронних органів, недовіра громадян через повільний прогрес у притягненні до відповідальності високопосадовців та протидії корупції загалом, законодавчі прогалини, що проявляються у недостатній чіткості або суперечностях у законодавстві щодо боротьби з корупцією. Саме тому, для досягнення максимального ефекту вбачається за необхідне забезпечити незалежність цих органів, належне фінансування та усунення законодавчих перешкод.

У підрозділі 2.4 «Роль та функції Вищого антикорупційного суду в системі правосуддя та антикорупційних органів України» встановлено, що Вищий антикорупційний суд (ВАКС) є ключовою інституцією в системі боротьби з корупцією в Україні. Його створення стало важливим етапом у реформуванні судової системи та впровадженні європейських стандартів правосуддя. ВАКС відіграє центральну роль у забезпеченні справедливого розгляду справ, пов'язаних із корупційними злочинами, які завдають значної шкоди державним інтересам, економіці та суспільній довірі.

Констатовано, що створення ВАКС стало відповіддю на тривалу проблему неефективності боротьби з корупцією в Україні. Незважаючи на існування антикорупційних органів, таких як (НАБУ) та (САП), відсутність незалежного та компетентного судового органу унеможлиблювала ефективне завершення розслідувань.

З'ясовано, що Вищий антикорупційний суд має спеціалізовану юрисдикцію, яка охоплює кримінальні провадження щодо корупційних злочинів, вчинених високопосадовцями або пов'язаних із значними сумами збитків, до яких належать зловживання владою, хабарництво, незаконне збагачення та інші правопорушення, визначені статтями Кримінального кодексу України. Попри значний прогрес у функціонуванні Вищого антикорупційного суду, існують певні виклики, які впливають на його ефективність, а саме: тиск на суддів (політичний або суспільний), який може ставити під загрозу незалежність суддів; недостатнє фінансування, з огляду на потребу у достатніх матеріально-технічних ресурсах; складність справ, адже досить часто вони пов'язані із великою кількістю доказів та складними юридичними питаннями.

Акцентовано, що з огляду на відновлення довіри до судової влади, реалізацію принципу невідворотності покарання за корупційні злочини, відновлення довіри до судової влади, а також сприяння міжнародній репутації України як держави, що активно бореться з корупцією, ВАКС є важливим елементом системи правосуддя України. Відтак, підкреслено, що діяльність Вищого антикорупційного суду є не лише важливим кроком у боротьбі з корупцією, але й вагомим внеском у побудову правової держави. Ефективність

роботи цієї інституції залежить від підтримки з боку суспільства, міжнародної спільноти та інших державних органів. Успішне функціонування ВАС є запорукою подальшого розвитку України як демократичної та правової держави.

Розділ 3 «Напрями вдосконалення діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні» складається з двох підрозділів, у межах яких продемонстровані результати дослідження досвіду зарубіжних країн щодо формування системи суб'єктів запобігання корупції та забезпечення їх ефективної діяльності, а також подано авторське бачення стосовно доцільності удосконалення нормативно-правової основи діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні в контексті врахування кращих міжнародних практик.

У підрозділі 3.1 *«Досвід зарубіжних країн щодо формування системи суб'єктів запобігання корупції та забезпечення їх ефективної діяльності»* вказано, що одним із ключових елементів антикорупційної системи є створення спеціалізованих органів, які займаються запобіганням, виявленням та розслідуванням корупційних правопорушень. У міжнародній практиці існують різні моделі таких органів, залежно від їхньої компетенції, підпорядкованості та функціональної спрямованості, зокрема: модель спеціалізованих антикорупційних агентств (напр., Сінгапур, Гонконг, Малайзія, Литва), інтегрована модель (напр., Франція) та прокурорсько-слідча модель (напр., Румунія).

Виокремлено законодавчі механізми запобігання корупції, які визначають правила поведінки державних службовців, механізми контролю за їхньою діяльністю та відповідальність за порушення антикорупційних норм у багатьох зарубіжних державах, зокрема: 1) чітке регулювання конфлікту інтересів; 2) захист викривачів; 3) прозорість фінансування політичних партій; 4) ефективність правозастосування.

З огляду на вказане, зроблено висновок, що зарубіжний досвід формування системи суб'єктів запобігання корупції демонструє важливість комплексного підходу, який включає і створення спеціалізованих органів, і впровадження ефективного законодавства. Україна може використати ці напрацювання для вдосконалення власної антикорупційної системи, враховуючи національні особливості та виклики. Ефективна боротьба з корупцією вимагає не лише політичної волі, але й активної участі громадянського суспільства та міжнародної спільноти.

У підрозділі 3.2 *«Удосконалення нормативно-правової основи діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні в контексті врахування кращих міжнародних практик»* обґрунтовано, що удосконалення нормативно-правової основи діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні є важливим завданням для забезпечення сталого розвитку держави та підвищення довіри громадян до інститутів влади. Інтеграція кращих міжнародних практик у цій сфері сприятиме підвищенню ефективності антикорупційної політики та створенню сприятливих умов для економічного зростання і соціального добробуту.

З огляду на зазначені міжнародні практики, виділено декілька ключових

напрямів удосконалення законодавства України у сфері запобігання корупції: 1) зміцнення незалежності антикорупційних органів (необхідно забезпечити реальну незалежність НАЗК, НАБУ та САП від політичного впливу, що передбачає вдосконалення процедур призначення та звільнення керівників цих органів, а також гарантії їхнього фінансування на стабільному рівні); 2) посилення прозорості державного управління (важливо розширити доступ громадян до інформації про діяльність державних органів та їхніх посадових осіб, зокрема, це стосується публікації всіх рішень органів влади у відкритих реєстрах); 3) реформа системи декларування майна (необхідно вдосконалити механізми перевірки електронних декларацій з метою запобігання зловживанням і підвищення відповідальності за подання неправдивих даних); 4) створення антикорупційних судів (важливим кроком є забезпечення ефективного судового розгляду справ про корупцію шляхом створення спеціалізованих судових інстанцій із високим рівнем професійної підготовки суддів); 5) посилення міжнародної співпраці (Україна має активніше використовувати можливості міжнародних організацій, таких як Група держав проти корупції (GRECO) або Організація економічного співробітництва та розвитку (OECD), для отримання технічної допомоги та обміну досвідом).

Умотивовано, що Україна має всі необхідні передумови для того, щоб стати успішним прикладом боротьби з корупцією в регіоні. Для цього потрібна політична воля, ефективна координація між усіма зацікавленими сторонами та постійний моніторинг результативності впроваджених реформ.

ВИСНОВКИ

У **висновках** дисертації здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення наукового завдання, яке стосується адміністративно-правової характеристики діяльності суб'єктів, що займаються запобіганням корупції в Україні. Це дало змогу впровадити інноваційний підхід до вирішення важливого й науково обґрунтованого питання адміністративного права, спрямованого на формування сучасних комплексних підходів до дослідження зазначеної проблематики. Основні висновки, рекомендації та пропозиції щодо практичного застосування отриманих результатів підтверджують важливість і актуальність теми дослідження. Ключові аспекти роботи викладені у таких положеннях:

1. Сформульовано вихідні методологічні засади дослідження адміністративно-правової характеристики діяльності суб'єктів запобігання корупції, які базуються на поєднанні кількох підходів. По-перше, це системний підхід, який дозволяє розглядати антикорупційну діяльність як цілісну систему, що включає різноманітні елементи та взаємозв'язки між ними. По-друге, застосування порівняльного методу дає змогу виявити ефективні практики інших країн у сфері запобігання корупції та адаптувати їх до українських реалій. По-третє, використання історичного методу допомагає зрозуміти еволюцію антикорупційного законодавства в Україні та визначити основні тенденції його розвитку. Окрім того, методологічні основи дослідження

адміністративно-правової діяльності у сфері запобігання корупції передбачають використання міждисциплінарного підходу, що поєднує правові, соціологічні, економічні та політичні аспекти. Це дозволяє всебічно оцінити ефективність існуючих механізмів та розробити рекомендації щодо їх удосконалення.

Так, системний підхід дозволяє визначити основні структурні елементи цієї діяльності, їх функціональні зв'язки та взаємодію в межах антикорупційної системи. Особливу увагу, у рамках системного підходу, приділено аналізу нормативно-правового регулювання, організаційних механізмів та практичних аспектів реалізації антикорупційних заходів. Порівняльний метод сприяв виявленню найбільш ефективних інструментів боротьби з корупцією, які застосовуються в інших країнах, з урахуванням специфіки їх правових систем, що дозволяє адаптувати ці механізми до українського правового поля. Історичний метод, у свою чергу, дав змогу простежити генезис антикорупційного законодавства в Україні, виявити ключові етапи його формування та оцінити вплив соціально-політичних умов на розвиток правових норм. Міждисциплінарний підхід забезпечив комплексне дослідження проблематики запобігання корупції через інтеграцію правових, соціальних, економічних і політичних чинників, що сприяє формуванню науково обґрунтованих рекомендацій для вдосконалення національної антикорупційної політики. Використання зазначених методологічних підходів дозволило глибше зрозуміти природу корупції, оцінити ефективність існуючих механізмів протидії та запропонувати шляхи їх оптимізації відповідно до сучасних викликів.

2. Визначено основні детермінанти корупції у перехідному українському суспільстві та тенденції корупційних проявів в контексті глобалізації. Основними факторами, що сприяють поширенню корупційних практик є недостатня прозорість державного управління, слабкість інституційної системи, низький рівень правової культури та соціальної відповідальності.

У контексті глобалізації корупція набуває нових форм, зокрема через транснаціональні злочинні схеми, відмивання коштів, ухилення від сплати податків та зловживання владою у міжнародних економічних відносинах. Важливим аспектом є також вплив цифровізації, яка, з одного боку, надає можливості для підвищення прозорості, а з іншого – створює нові ризики для поширення корупційних практик через кіберзлочинність. Аналізуючи ці тенденції, необхідно враховувати специфіку правових і соціокультурних умов України, що вимагає розробки комплексного підходу до протидії корупції, включаючи реформування законодавства, посилення контролю за діяльністю державних органів та впровадження ефективних антикорупційних механізмів.

3. Розкрито сутність запобігання корупції як сфери правоохорони, що полягає у створенні комплексної системи правових, організаційних та соціальних механізмів, спрямованих на виявлення, усунення та попередження корупційних ризиків у діяльності органів державної влади, місцевого самоврядування, а також приватного сектору. Запобігання корупції включає розробку та впровадження нормативно-правових актів, які встановлюють чіткі правила поведінки для посадових осіб, забезпечують прозорість прийняття

управлінських рішень та підзвітність державних інституцій. Важливу роль відіграє формування антикорупційної культури серед населення, підвищення рівня правосвідомості громадян та забезпечення дієвого громадського контролю за діяльністю посадових осіб. Також суттєвим елементом є впровадження сучасних технологій, таких як електронне врядування, що мінімізує людський фактор у процесах прийняття рішень і знижує ймовірність корупційних проявів. Ефективність запобігання корупції значною мірою залежить від міжвідомчої координації, міжнародного співробітництва, а також від наявності незалежних антикорупційних органів, здатних здійснювати моніторинг, розслідування та притягнення до відповідальності винних осіб.

4. Здійснено аналіз системи запобігання корупції в Україні, яка є ключовим компонентом державної політики, спрямованої на утвердження верховенства права та забезпечення сталого розвитку суспільства. Розглянуто адміністративно-правовий статус суб'єктів запобігання корупції, що визначається їхньою роллю в системі державного управління, функціональним призначенням, обсягом повноважень і механізмами взаємодії. Встановлено, що окремі аспекти нормативного регулювання діяльності цих суб'єктів потребують вдосконалення для підвищення ефективності реалізації антикорупційної політики.

Встановлено, що система суб'єктів запобігання корупції в Україні представлена багаторівневою структурою, яка включає і спеціалізовані органи (Національне агентство з питань запобігання корупції, Національне антикорупційне бюро України, Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру), й інші установи, які виконують антикорупційні функції в межах своєї компетенції. Така організація сприяє комплексному підходу до боротьби з корупцією, але водночас створює ризики дублювання функцій та недостатньої координації між суб'єктами.

5. Розглянуто діяльність Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК), що є одним із ключових органів у системі державного управління України, покликаним реалізовувати антикорупційну політику. З'ясовано, що діяльність НАЗК спрямована на забезпечення прозорості та підзвітності в державному управлінні, а також на створення ефективної системи запобігання корупції. Основними інструментами агентства є моніторинг способу життя посадових осіб, контроль за поданням декларацій про майновий стан, аналіз ризиків корупції в нормативно-правових актах, а також координація антикорупційної політики на національному рівні. Особливу увагу приділено впровадженню електронного декларування, що стало важливим кроком у боротьбі з корупцією, адже дозволяє громадськості здійснювати контроль за доходами та витратами посадовців. Водночас виявлено низку проблем, пов'язаних із забезпеченням незалежності агентства, недостатністю ресурсів для виконання його функцій та складністю інтеграції антикорупційних ініціатив у суспільну культуру. У цьому контексті обґрунтовано необхідність удосконалення нормативно-правової бази, підвищення рівня співпраці з іншими державними органами та міжнародними партнерами, а також активізації просвітницької роботи серед населення з метою

формування нетерпимості до корупційних проявів.

6. Аналіз функціонування правоохоронних органів України, відповідальних за протидію корупції в межах загальнодержавної антикорупційної системи, засвідчує необхідність посилення їхньої інституційної спроможності. Це включає забезпечення адекватного фінансування, підвищення професійного рівня кадрового складу та впровадження сучасних технологій для виявлення, моніторингу і аналізу корупційних ризиків. Особливий акцент має бути зроблено на забезпеченні незалежності цих органів від політичного впливу, що є фундаментальною умовою для забезпечення їхньої ефективності. Попри досягнення в сфері протидії корупції, залишаються актуальними такі виклики, як недостатня ефективність механізмів притягнення до відповідальності за корупційні злочини, низький рівень довіри населення до антикорупційних інституцій та наявність системних проблем у їхній діяльності. Водночас, важливою складовою успішної боротьби з корупцією є інтеграція громадянського суспільства та міжнародних організацій у процеси антикорупційної діяльності. Така співпраця дозволяє підвищити прозорість процедур, посилити громадський контроль та імплементувати найкращі міжнародні практики у сфері запобігання та протидії корупції.

7. Наголошено, що проблема протидії корупції з боку антикорупційних органів, набула особливої актуальності у зв'язку з введенням воєнного стану в Україні, що зумовило зростання ризиків корупційних проявів, особливо в оборонній сфері. Корупція в цій галузі становить серйозну загрозу для національної безпеки та обороноздатності держави, оскільки може проявлятися у формі незаконного привласнення бюджетних коштів, нецільового використання матеріальних ресурсів, маніпуляцій під час тендерних процедур на закупівлю військової техніки та обладнання, а також зловживань службовим становищем посадовими особами. Такі дії підривають довіру суспільства до державних інституцій, спричиняють негативні наслідки для функціонування Збройних Сил України та ускладнюють реалізацію оборонних завдань в умовах збройного конфлікту. У цьому контексті першочерговим завданням є вдосконалення антикорупційного законодавства, забезпечення прозорості та підзвітності у використанні бюджетних коштів у сфері оборони, а також посилення відповідальності за вчинення корупційних правопорушень. Ефективна імплементація таких заходів сприятиме зміцненню правопорядку та підвищенню рівня безпеки в державі.

8. З'ясовано, роль та функції Вищого антикорупційного суду в системі правосуддя та антикорупційних органів України. Обґрунтовано, що діяльність ВАКС є не лише важливим кроком у боротьбі з корупцією, але й вагомим внеском у побудову правової держави. Ефективність роботи цієї інституції залежить від підтримки з боку суспільства, міжнародної спільноти та інших державних органів. Успішне функціонування ВАКС є запорукою подальшого розвитку України як демократичної та правової держави. Натомість, встановлено, що ефективність роботи Вищого антикорупційного суду значною мірою залежить від незалежності суддів, прозорості процесів та забезпечення належного рівня фінансування. Недостатнє ресурсне забезпечення, політичний

тиск або втручання у діяльність суду можуть стати серйозними перешкодами для досягнення цілей, покладених на цю інституцію. Важливим аспектом є також співпраця ВАКС із Національним антикорупційним бюро України, Спеціалізованою антикорупційною прокуратурою та іншими органами, які займаються протидією корупції. Лише за умов належної координації та взаємодії між цими структурами можливо забезпечити комплексний підхід до боротьби з корупцією. Крім того, суспільна довіра до ВАКС формується через відкритість його діяльності, доступність інформації про судові процеси та дотримання принципів верховенства права. Отож, Вищий антикорупційний суд відіграє ключову роль у зміцненні правової системи України, створюючи передумови для подальшого розвитку демократичних інститутів та ефективного функціонування державного апарату.

9. Проаналізовано зарубіжний досвід формування системи суб'єктів запобігання корупції, що демонструє важливість комплексного підходу, який включає і вдосконалення спеціалізованих органів, і впровадження ефективного законодавства. Україна може використати ці напрацювання для вдосконалення власної антикорупційної системи, враховуючи національні особливості та виклики. Водночас, міжнародний досвід свідчить, що ефективна боротьба з корупцією вимагає не лише політичної волі, але й активної участі громадянського суспільства та міжнародної спільноти.

З-поміж суттєвих напрацювань світового співтовариства у боротьбі з корупцією важливо виділити створення незалежних антикорупційних органів, які мають чітко визначені повноваження та забезпечені необхідними ресурсами для виконання своїх функцій. Крім того, значну роль відіграють міжнародні стандарти, такі як Конвенція ООН проти корупції та рекомендації Групи держав проти корупції (GRECO), які слугують орієнтиром для розробки ефективних механізмів запобігання корупції. Успішні практики свідчать, що забезпечення прозорості державного управління, впровадження електронного урядування, а також активне залучення громадянського суспільства до моніторингу діяльності посадових осіб є ключовими елементами у протидії корупційним проявам. Відтак, інтеграція найкращих міжнародних практик у національну правову систему разом з урахуванням локальних соціально-економічних умов може стати основою для створення ефективної антикорупційної стратегії в Україні.

10. Наголошено на важливості гармонізації українського антикорупційного законодавства з міжнародними стандартами та рекомендаціями. Особливу увагу доцільно приділити імплементації положень Конвенції ООН проти корупції та інших міжнародних документів, що сприятиме підвищенню довіри до України на міжнародній арені.

Водночас, на підставі проведеного аналізу запропоновано такі кроки для вдосконалення антикорупційного законодавства, зокрема розробку механізмів ефективного моніторингу виконання антикорупційних заходів, посилення відповідальності за корупційні правопорушення та забезпечення прозорості в діяльності органів державної влади. Крім того, наголошено на необхідності створення незалежних інституційних механізмів, які б гарантували неупередженість розслідування корупційних справ та забезпечували належний

захист викривачів корупції. У контексті гармонізації з міжнародними стандартами запропоновано впровадження сучасних технологій для запобігання корупції, зокрема цифровізацію державних послуг та автоматизацію процесів ухвалення рішень. Зазначено, що такі заходи сприятимуть підвищенню ефективності боротьби з корупцією, зміцненню верховенства права та покращенню інвестиційного клімату в Україні. Доведено потребу в удосконаленні норм чинного законодавства шляхом внесення змін та доповнень до Законів України «Про запобігання корупції», «Про Національну поліцію», «Про Національне антикорупційне бюро України», «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», «Про державну службу».

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Цимбалюк М. М., Парпан У. М., **Сумало Н. М.** Корупція та лобіювання: аспекти розмежування. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична.* 2021. Вип. 29. С. 201–206.
  2. Tymbaliuk M., Tylchuk O., Parpan U., Lomakina O., **Sumalo N.**, Hutnyk Y. Administrative and Legal principles for the application of State policy in the field of economic security. *Cuestiones Políticas.* 2022. № 72. Vol. 40. P. 498–508. DOI: <https://doi.org/10.46398/cuestpol.4072.28> (*Web of Science*).
  3. Сумало Н.М. Роль Національного агентства з питань запобігання корупції у протидії корупційним правопорушенням. *Академічні візії.* 2024. № 37. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17923731>
  4. Сумало Н.М. Діяльність правоохоронних органів у сфері боротьби з корупцією: адміністративно-правова характеристика. *Академічні візії.* 2024. № 38. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17923770>
  5. Сумало Н.М. Вплив міжнародних стандартів на діяльність суб'єктів запобігання корупції в Україні. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права.* 2024. Вип. 43. С. 491–496.
  6. Sumalo N. Determinants of corruption phenomena in the process of transformation of Ukrainian Society. *Global Prosperity.* 2024. № 4(4). Retrieved from: <https://gprosperity.org/index.php/journal/article/view/207> (Чеська Республіка).
- які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:**
7. Парпан У. М., **Сумало Н.М.** Запобігання корупції в Україні – шлях до європейської спільноти. *Захист прав і свобод людини та громадянина в умовах формування правової держави: зб. тез XII Всеукраїнської науково-практичної конференції (Львів, 20 трав. 2023 року).* 2023. С. 74–75.
  8. Парпан У.М., **Сумало Н.М.** Корупція як чинник руйнування соціально-економічної сфери України. *Правова парадигма відновлення України: проблеми та перспективи: матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції, (Київ, 23 лют. 2024 р.).* Тернопіль: Вектор, 2024. С. 607–609.
  9. Сумало Н.М. Суб'єкти запобігання корупції в Україні. Адміністративне і фінансове законодавство як інструмент правового забезпечення діяльності

органів виконавчої влади в умовах воєнного стану: матеріали Всеукраїнського круглого столу (Київ, 20 груд. 2024 р.). Київ: Видавництво Людмила, 2025. С. 124–126.

10. Сумало Н.М. Сутність запобігання корупції як сфери правоохорони. *Актуальні проблеми науки та практики у світлі євроінтеграційних процесів: тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції* (Львів, 23 трав. 2025 р.). Львів: ЗВО «Львівський університет бізнесу та права, 2025. С. 138–141.

які додатково відображають наукові результати дисертації:

11. Цимбалюк М., Парпан У., *Сумало Н.* Детермінанти корупції як негативного соціального явища: колективна монографія. Львів: Галич-Прес, 2021. С. 264–274. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.5675741>

АНОТАЦІЯ

Сумало Н. М. Діяльність суб'єктів запобігання корупції в Україні: адміністративно-правова характеристика. – *На правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». – Науково-дослідний інститут публічного права, Київ, 2025.

У дисертації подано адміністративно-правову характеристику діяльності суб'єктів запобігання корупції в Україні. На основі аналізу функцій, повноважень та взаємодії в контексті реалізації антикорупційної політики, суб'єктів запобігання корупції класифіковано: за рівнем компетенції (центральні, регіональні, місцеві органи), за характером повноважень (нормотворчі, контрольні, правоохоронні, освітні), за функціональним призначенням (профілактичні, реактивні, координаційні), а також за формою організаційної структури (державні органи, громадські організації, міжнародні інституції). З'ясовано, що система запобігання корупції включає такі складові: 1) нормативно-правову базу; 2) інституційний механізм; 3) запобіжні механізми; 4) громадський контроль; та 5) міжнародну співпрацю.

Виокремлено законодавчі механізми запобігання корупції, які визначають правила поведінки державних службовців, механізми контролю за їхньою діяльністю та відповідальність за порушення антикорупційних норм у багатьох зарубіжних державах, зокрема: 1) чітке регулювання конфлікту інтересів; 2) захист викривачів; 3) прозорість фінансування політичних партій; 4) ефективність правозастосування. Умотивовано, що Україна має всі необхідні передумови для того, щоб стати успішним прикладом боротьби з корупцією в регіоні. Для цього потрібна політична воля, ефективна координація між усіма зацікавленими сторонами та постійний моніторинг результативності впроваджених реформ.

Проаналізовано зарубіжний досвід формування системи суб'єктів запобігання корупції, що демонструє важливість комплексного підходу, який включає і вдосконалення спеціалізованих органів, і впровадження ефективного законодавства. Україна може використати ці напрацювання для вдосконалення

власної антикорупційної системи, враховуючи національні особливості та виклики. Водночас, міжнародний досвід свідчить, що ефективна боротьба з корупцією вимагає не лише політичної волі, але й активної участі громадянського суспільства та міжнародної спільноти.

Запропоновано авторське бачення доцільності змін та доповнень до норм чинного законодавства, які сформовані у контексті гармонізації з міжнародними стандартами, впровадженні сучасних технологій для запобігання корупції, зокрема цифровізацію державних послуг та автоматизацію процесів ухвалення рішень. Зазначено, що такі заходи сприятимуть підвищенню ефективності боротьби з корупцією, зміцненню верховенства права та покращенню інвестиційного клімату в Україні.

Ключові слова: корупція, суб'єкти запобігання корупції, антикорупційна політика, правоохорона, адміністративно-правові механізми протидії корупції, взаємодія та координація, міжнародні стандарти боротьби з корупцією, адміністративно-правова характеристика.

SUMMARY

Sumalo N. V. The philosophical and legal content of state coercion in temporal-spatial discourse. – *Qualification scientific work in the form of a manuscript.*

Dissertation for the degree of Candidate of Legal Sciences in the specialty 12.00.07 «Administrative law and process; financial law; information law». – Scientific Institute of Public Law, Kyiv, 2025.

The dissertation presents an administrative and legal description of the activities of corruption prevention entities in Ukraine. Based on the analysis of functions, powers and interaction in the context of implementing anti-corruption policy, corruption prevention entities are classified: by level of competence (central, regional, local bodies), by nature of powers (normative, control, law enforcement, educational), by functional purpose (preventive, reactive, coordination), as well as by the form of organizational structure (state bodies, public organizations, international institutions). It was found that the corruption prevention system includes the following components: 1) regulatory framework; 2) institutional mechanism; 3) preventive mechanisms; 4) public control; and 5) international cooperation.

The legislative mechanisms for preventing corruption that determine the rules of conduct of civil servants, mechanisms for controlling their activities and responsibility for violating anti-corruption norms in many foreign countries are highlighted, in particular: 1) clear regulation of conflict of interest; 2) protection of whistleblowers; 3) transparency of political party financing; 4) effectiveness of law enforcement. It is argued that Ukraine has all the necessary prerequisites to become a successful example of the fight against corruption in the region. This requires political will, effective coordination between all stakeholders and constant monitoring of the effectiveness of the implemented reforms.

Foreign experience in forming a system of corruption prevention entities is analyzed, demonstrating the importance of a comprehensive approach that includes both improving specialized bodies and implementing effective legislation. Ukraine can

use these developments to improve its own anti-corruption system, taking into account national characteristics and challenges. At the same time, international experience shows that effective fight against corruption requires not only political will, but also active participation of civil society and the international community.

The author's vision of the feasibility of changes and additions to the norms of current legislation, which are formed in the context of harmonization with international standards, the introduction of modern technologies for preventing corruption, in particular the digitalization of public services and automation of decision-making processes, is proposed. It is noted that such measures will contribute to increasing the effectiveness of the fight against corruption, strengthening the rule of law and improving the investment climate in Ukraine.

Keywords: corruption, subjects of corruption prevention, anti-corruption policy, law enforcement, administrative and legal mechanisms for combating corruption, interaction and coordination, international standards for combating corruption, administrative and legal characteristics.